

Előszó – Preface

Dr. Kovács Lajos
(1900–1971)

A XIX. század közepén, az 1950-es és a '60-as évek meghatározó magyar lepkekutatója Kovács Lajos (1900–1971) volt. A millennium időszaka után elsőként revideálta a trianoni Magyarország ún. „nagylepkefaunáját”. Munkásságával jelentősen hozzájárult a hazai fauna megismeréséhez, valamint iskolateremtő egyéniségével, hacsak közvetve is, de lepkészek sora kezdett alapos faunisztikai, taxonómiai, állatföldrajzi, ökológiai vizsgálatokba.

Korai, hirtelen halálával egy sajátos, de rendkívül termékeny és eredményes korszak zárult le a magyar lepkészet történetében. Az elmúlt négy évtizedben a hazai tudományosság nagy mulasztást követett el, hiszen sem a Magyar Rovartani Társaság folyóiratában (*Folia Entomologica Hungarica*) sem pedig a Magyar Természettudományi Múzeum

évkönyvében (*Annales Musei Nationalis Hungarici*) nem jelent meg róla méltatás vagy önálló emlékkötet. Jelen munkákkal most ezt kívánjuk pótolni.

A kötet kiadásának gondolta az 1970-es évek végére nyúlik vissza. Ekkor levelet kaptam Ica nénitől, Kovács Lajos özvegyétől, hogy keressem fel lakásán, mert beszélni szeretne velem. Kovács Lajos nevét kortársától, Balogh Imrétől – aki oktatóm volt Pécsi Tanárképző Főiskola Állattani Tanszékén – halottam először 1969-ben. Egy közös Baross utcai állatári látogatás alkalmával bemutatott Kovács Lajosnak. Ez volt egyetlen találkozásom Kovács Lajossal.

Ica néni kérésének eleget téve 1978 őszén felkerestem lakásán, ahol több csomagban Kovács Lajos még meglévő kéziratai, különlenyomatai és néhány könyve várt rám. Elmondta, hogy több lepkésszel is beszélt, s úgy döntött, amit ott látok azt rám hagyományozza, s tegyek velük azt, amit legjobb belátásom szerint gondolok. Amikor megkérdeztem, hogy miért éppen rám esett a választása, de csak ennyit mondott: „Mert így döntöttem.”

Az azt követő években sokszor megfordultam Ica néninél egy-egy teára, hosszabb-rövidebb beszélgetésre, ahol több történetet is meghallgatva egyre inkább megfogalmazódott bennem, hogy Lajos bácsi emléke előtt tisztelegve ki kellene adni egy emlékkötetet. Ica néni nagy boldogsággal fogadta tervemet. Próbálkozásaim azonban az 1980-as évek első felében zordon, átláthatatlan falakba ütköztek, s akkor még nem sejtettem, hogy a kötet megjelenésére további évtizedeket kell várni. Ebben az időszakban könyvek kiadását politikailag motivált „cenzorok” engedélyezték. Soha nem felejttem el azt a napot, amikor kezdő szerkesztőként a Folia Comloensis első kötetének kézirat kötegelével, 1984-ben, az illetékes „elvtárs” irodájában megjelentem, aki unottan a lapok közé turkált, majd formális kérdések után egy engedélyszámot adott.

Aki alkotó értelmiségiként átélte az 1970-es, '80-as éveket, s így vagy úgy, de kívül állt az akkor uralkodó politikai hatalomgyakorlók világán, azt vagy elhallgatták, vagy megtúrták, de nagyon ritkán, akár még támogatták is. Ebben furcsa, nehezen kiismerhető időszakban, valami oknál fogva a vezető magyar entomológusoknak, a folyóirat szerkesztőknek sehogy sem jutott eszébe, hogy a Kovács Lajos emlékkötet összeállítsák, kiadják. Visszatekintve talán nem meglepő, hogy ez a „módszeres” felejtés, elhallgatás, a rendszerváltást követő évtizedekben mit sem változott.

Az elmúlt évben elhatároztuk, hogy a haladó európai és magyar kultúrában megszokott módon – egy önálló kötetben – megemlékezünk Kovács Lajos kollégánkról. A szerzők áttekintik Lajos bácsi életútját, részletesen bemutatják azokat a taxonómiai problémaköröket, melyek kutatásainak a fókuszpontjában voltak hosszú évtizedeken át. Kortársai, egykori mentoráltjai személyes benyomásaikról, élményeikről írnak. Feltárul előttünk az első magyar fénycsapdahálózat által gyűjtött anyagok tudományos feldolgozásában betöltött meghatározó szerepe. Kézírásának elemzéséből egy olyan összetett személyiségkép tárul elénk, melyből sok mindenre fény derül.

Ajánljuk könyvünket mindazoknak, akik szeretnének bepillantani a II. világháborút követő magyar faunakutatás sajátos légkörébe, annak szakmai, emberi világába. Bízunk benne, hogy egy-egy tanulmány, a lepkészeket, a tudománytörténet kutatóit további vizsgálatokra sarkalja.

Fazekas Imre
szerkesztő